

Handläggare: Margreth Larsen, telefon: 508 33819
Ingrid Olsson, telefon: 508 33810

Utbildningsnämnden
2010-10-21

Bortom fagert tal – Om bristande tillgänglighet som diskriminering.

Svar på remiss från kommunstyrelsen avseende departementspromemoria från Integrations- och jämställdhetsdepartement

Förvaltningens förslag till beslut

Utbildningsförvaltningen föreslår utbildningsnämnden att besluta följande

1. Utbildningsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Thomas Persson
Förvaltningsdirektör

Johanna Engman
Avdelningschef, kvalitets- och
ekonomiavdelningen

Sammanfattning

I promemorian Bortom fagert tal - om bristande tillgänglighet som diskriminering, Ds 2010:20, från Integrations- och jämställdhetsdepartementets enhet för diskrimineringsfrågor, föreslås att underlåtelse att vidta åtgärder för tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning ska betraktas som diskriminering och gälla inom alla de samhällsområden som idag omfattas av diskrimineringslagens tillämpningsområde. Bestämmelserna ska gälla all verksamhet som regleras i skollagen och avser såväl fysisk tillgänglighet som tillgänglighet i form av begriplighet, möjlighet till delaktighet och kommunikation.

Utredningen innehåller i huvudsak förslag om ändringar och tillägg i Diskrimineringslagen. Vidare föreslås att begreppet ”funktionshinder” ersätts med ”funktionsnedsättning”.

Förvaltningen ställer sig positiv till att underlåtenhet att vidta skäliga åtgärder för tillgänglighet ska betraktas som diskriminering och förs in i Diskrimineringslagen. Skollagen och skolförordningarna ålägger redan skolverksamheten ett långtgående ansvar för tillgänglighet ur olika aspekter

Förvaltningen förutsätter att det anses skäligt, och inte heller diskriminerande, att genomföra åtgärder först när en elev med funktionsnedsättning skrivs in på en skola.

Bakgrund

Utredningen Bortom fagert tal - om bristande tillgänglighet som diskriminering, Ds 2010:20, från Integrations- och jämställdhetsdepartementets enhet för diskrimineringsfrågor, är av principiell och övergripande karaktär och gäller alla samhällsområden som omfattas av Diskrimineringslagen.

Frågan om möjligheten för personer med funktionsnedsättning att delta på likvärdiga villkor i samhällslivet har varit föremål för offentliga överväganden under många årtionden. En översiktlig genomgång av de bedömningar och ställningstaganden som gjorts under i vart fall de senaste 20 åren redovisas i promemorian som underlag och bakgrund till de förslag som nu läggs fram.

Till grund för ett förslag till nytt diskrimineringsförbud med avseende på bristande tillgänglighet ligger bland annat den internationella konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som antagits inom FN-systemet och som Sverige ratificerat, men även andra internationella instrument till skydd för de mänskliga rättigheterna som Sverige anslutit sig till. En genomgång av dessa olika regelverk, liksom av relevanta delar av gällande svensk rätt, görs också i promemorian.

I likhet med andra fall av diskriminering ska diskrimineringsersättning kunna utgå. Den som bryter mot förbudet mot diskriminering i form av bristande tillgänglighet kan alltså åläggas att betala diskrimineringsersättning till den som därigenom missgynnats. Det är samma sanktion som gäller för brott mot övriga diskrimineringsförbud i diskrimineringslagen. Enligt huvudregeln ska ersättning betalas för den kränkning som lagöverträdelsen innebär (ideell skada). Ersättningen är inte tänkt att kompensera någon faktisk ekonomisk förlust utan

fungerar främst som ett sätt att få upprättelse. Ersättningen ska samtidigt på ett effektivt sätt motverka överträdelser av lagen.

De lagförslag som läggs fram i promemorian föreslås träda i kraft den 1 juli 2012, med undantag för den terminologiska ändringen i 1 kap. 2 § regeringsformen som, av konstitutionella skäl, föreslås träda i kraft den 1 januari 2015.

Statskontoret har fått regeringens uppdrag att göra en kostnads/nyttoanalys avseende företag och andra privata aktörer och en analys av förslagets effekter på de offentliga finanserna.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts i samarbete mellan ekonomi- och kvalitetsavdelningen, administrativa avdelningen, grundskoleavdelningen, gymnasieavdelningen och vuxenutbildningsavdelningen. Kompletterande information om tillgänglighet har bland andra inhämtats från utbildningsförvaltningens handikappråd.

Förvaltningens synpunkter och förslag

I promemorian föreslås att det i diskrimineringslagens 1 kap 4 § (2008:567) ska införas en ny 3:e punkt om förbud mot *diskriminering i form av bristande tillgänglighet* för personer med funktionsnedsättning. Bestämmelsen omfattar situationer där någon missgynnas genom underlåtenhet att vidta sådana skäliga åtgärder för tillgänglighet som gör att personer med en funktionsnedsättning kommer i en situation som är jämförbar med den för personer utan sådan funktionsnedsättning.

Förslaget till ny diskrimineringsbestämmelse omfattar bara sådana åtgärder för tillgänglighet som är "skäliga". I förslaget till 1 kap 4 § finns ett tillägg till 6:e punkten där det anges ett antal faktorer som särskilt ska beaktas vid prövningen av om en åtgärd är skälig eller inte. Här nämns särskilt:

- om åtgärden är av det slaget att den behöver vidtas redan enligt andra bestämmelser,
- nyttan särskilt för personer med funktionsnedsättning av att åtgärden vidtas,
- en verksamhets möjligheter att bära kostnaderna för åtgärden,
- den verksamhetsansvariges möjligheter att förutse behovet av åtgärden,
- åtgärdens inverkan på verksamhetens innehåll, funktion eller organisation, samt
- åtgärdens inverkan på hälsa, säkerhet eller kulturmiljö.

Förteckningen är inte uttömmande, utan även andra faktorer kan vägas in i den helhetsbedömning av skäligheten som måste göras i varje enskilt fall.

En nyhet enligt förslaget är att en fastighetsägare eller någon annan som har ett bestämmande inflytande över möjligheten att vidta tillgänglighetsåtgärder, i vissa fall kan åläggas att betala diskrimineringsersättning i stället för den verksamhetsansvarige. Så kan bli fallet om fastighetsägaren eller någon annan, med stöd av sin äganderätt eller annan liknande rättighet, hindrar eller påtagligt försvårar att tillgänglighetsåtgärder kan komma till stånd.

I utredningen förs ett resonemang om tillgänglighet som inte enbart en fråga om tekniska/byggnadsmässiga åtgärder utan också tillgänglighet i form av begriplighet, möjlighet till delaktighet och kommunikation. För skolväsendet innebär det inte enbart tillgänglighetsåtgärder för elever utan också för personal och föräldrar med funktionsnedsättning.

För mindre enskilda anordnare kan en viss påverkan förutses om förslaget genomförs men konsekvenserna begränsas av den skälighetsbedömning och bedömning av verksamhetens ekonomiska möjligheter att vidta åtgärder som ska göras enligt 1 kap 4 §. Enskilda anordnare i form av stora företag torde ha större möjligheter att bära kostnader för skäliga åtgärder.

Förslaget innebär att den generella tillgänglighetsbestämmelsen kommer att gälla för hela diskrimineringslagens tillämpningsområde, och därigenom för all verksamhet som avses i skollagen (1985:1100). Bestämmelsen kommer att gälla oavsett om utbildningsanordnaren eller huvudmannen för verksamheten är staten, kommunen, ett landsting eller en enskild fysisk eller juridisk person.

Den frihet att välja skola som finns för elever generellt ska också gälla för elever med funktionsnedsättning. Rätten till utbildning, liksom att inte utsättas för diskriminering på grund av funktionsnedsättning, är centrala rättigheter enligt en rad internationella instrument till skydd för de mänskliga rättigheterna som Sverige har förbundit sig att upprätthålla.

Ett genomförande av lagförslaget torde inte medföra någon större inverkan på åtgärder för Stockholm stads kommunala skolor då skollagen och skolförordningarna redan ålägger skolverksamheten ett långtgående ansvar för tillgänglighet ur olika aspekter, genom krav på stöd- och anpassningsåtgärder.

Utifrån skollagen ska fristående skolor i princip vara öppna för alla, men de kan säga nej till en elev med hänvisning till att det skulle innebära "betydande

organisatoriska eller ekonomiska svårigheter”. Statens skolinspektion ställer i sin tillsynsverksamhet krav på att huvudmän utreder om det föreligger betydande svårigheter innan någon elev inte får sin önskan om skolplacering tillgodosedd.

Enligt den nya skollagen måste en fristående skola vara öppen för alla elever och skolan kan endast vägra att ta emot en elev med särskilda behov om hemkommunen har beslutat att inte lämna ekonomiskt bidrag för eleven.

För utbildningsförvaltningens del är det väsentligt hur den nya diskrimineringslagen kommer att tolkas avseende skälighet att vidta åtgärder. Det bör anses skäligt, och inte heller diskriminerande, att genomföra vissa åtgärder först när en elev med funktionsnedsättning skrivs in på en skola. Detta är grunden till förvaltningens ställningstagande.

För arbetsgivare innebär de nya bestämmelserna att skyldigheten att vidta tillgänglighetsåtgärder även ska gälla för bl.a. PRAO-elever och praktikanter vilket kan öka antalet möjliga PRAO- och praktikplatser.

Sammanfattningsvis ställer sig förvaltningen positiv till att underlåtethet att vidta skäliga åtgärder för tillgänglighet förs in i Diskrimineringslagen och att begreppet ”funktionshinder” ersätts med ”funktionsnedsättning”.

Förvaltningen föreslår nämnden att godkänna förvaltningens synpunkter som svar på remissen.

Bilagor

Bilaga: Remiss med sammanfattning av departementspromemoria DS 2010:20.

Departementspromemorian DS 2010:20, på 863 sidor, finns att ladda ned från nedanstående länk:

<http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/147332>